

Pratarmė

Šį leidinį sudaro moksliniai straipsniai, pristatyti ir perskaityti vienuoliktose tarptautinėje muzikos teorijos konferencijoje „Muzikos komponavimo principai: tautinis romantizmas ir šiuolaikinė muzika“, vykusioje 2011 m. spalio 19-21 d. Vilniuje, pažymint 100-ąsias M. K. Čiurlionio išėjimo metines.

Konferencijos rengėjai – Lietuvos muzikos ir teatro akademija ir Lietuvos kompozitorių sąjunga.

Per dvi dešimtis straipsnių pristatė muzikologai ir kompozitoriai iš įvairiausių kraštų (Baltarusija, Graikija, JAV, Portugalija, Ukraina, Rusija, Rumunija, Latvija, Lietuva).

Prelegentai labiausiai koncentravosi į tris konferencijos potemes:

I potemė – **„Romantinio komponavimo paradigma ir jos atspindžiai M. K. Čiurlionio kūryboje“**. Šios potemės idėjinis tonusas atsispindi Pavelo Puščo pranešime. Jame autorius išryškina filosofines vokiečių romantizmo prielaidas, suponavusias nedalomą poezijos, muzikos ir filosofijos vienovę bei pastarosios paveiką Europos kultūros istorijai. Keletas pranešimų, skirtų Lietuvos genijui, konkretizuoja romantizmo paradigmas. Mantautas Krukauskas tyrinėja M. K. Čiurlioniui būdingas muzikos, dailės ir tekstų sąsajas kaip tam tikrą kūrybinių savybių kontinuumą. Panašiai Tatjana Vološina, analizuodama marinistikos apraiškas, konstatuoja kompozitoriui būdingą sintetiško mąstymo fenomeną.

Tyrinédama garsiąją Čiurlionio Fugą b-moll, Rima Povilionienė siekia atskleisti struktūrinės ir semantines romantizmo ir modernizmo sankirtas. Tuo tarpu Rimantas Janeliauskas pastebi etnomuzikos archetipų paveiką romantinei Čiurlionio muzikos ciklų sandarai.

II potemė sufokusuoja pranešimus į **„Tautinės romatinės muzikos komponavimo autentišką laikmečio ir geografijos dimensijose“**. Markos Lekkas formuluoja mintį apie neautentišką kultūrinį tautiškumą, nuolatinę kultūrinio kosmopolio ir pakraščio sąveiką. Šią išsakytą mintį savaip patvirtina keli kiti pranešimai. Kalliopi Stiga pastebi romantinių mirties vaizdų (tanatos kaip mūza) bendrumą tiek F. Schuberto, tiek ir šiuolaikinių graikų kompozitorių kūryboje. Margarita Katunyan analizuoja R. Schumanno stilių kaip savo kultūrinio tapatumo nustatymo formą. Peter Purin atskleidžia Amerikos muzikinio teatro kompozitorių manipuliavimą paplitusiomis romantinio akompanimento schemomis. Ingos Jankauskienės nuomone, ypač paplitę romantizmo epochos žanrai (polonezas, choralas) pajėgūs liudyti bendrosios Europos idėją.

Kita dalis pranešimų orientuojasi į tam tikrą tautinių tradicijų uždaramą. Achilleas Chaldaeakes išryškina graikų ortodoksinės bažnyčios melodijų tęstinumą, naudojant atnaujintas kompozicines priemones. Anton Rovner, tyrinédamas rusų muzikos simbolizmą, pastebi kompozitorių S. Protopopovo ir A. Skriabino kūrinių panašumus (Javorskio modusai). Igor Vorobjov nuosekliai apibūdina kompozitoriaus Valerijaus Gavrilino rusiškąjį romantizmą ir komponavimo specifiką.

III potemė – **„Romantinio tradicijos tąsa ir iššūkiai modernioje komponavimo praktikoje“**.

Dauguma šios potemės prelegentų į romantizmą žvelgia kaip į tam tikrą tautinės muzikos katalizatorių šiuolaikinės komponavimo praktikos erdvėse.

Etnomuzikos ir vakarietišku komponavimo priemonių susiliejimą atskleidžia graikų muzikologai Vangelis Karafillidis ir Luminita Gutanu. Portugalijos muzikos identiteto beiėskant, kaip pastebi Francisco Monteiro, nevengiama tradicinių melodijų, ritmų ir instrumentų. Neoromantizmo tendencijos šiuolaikinėje latvių komponavimo praktikoje, teigia Janis Kudiņš, vienos fundamentaliausių. Rimantas Astrauskas pastebi tai, kad nuo pat XX a. pradžios, taip pat sovietmetyje, profesionali lietuvių komponavimo praktika buvo ryškiai orientuota į tautiškumo puoselėjimą. Atkūrus nepriklausomybę, išryškėjo virštautiškumo, kosmopolitizmo tendencijos.

Virštautiškumo tendenciją taip pat liudija Svetlanos Barkauskas pranešimas apie Lietuvos kompozitoriaus Vytauto Barkausko Septintąją simfoniją. Prie pastarojo artimai šliejasi Inesos Dvužilnajos apžvalginis straipsnis apie kompozitoriaus Abeliovičiaus kūrybą. Muzikologė svarsto: „Abeliovičius – baltarusių ar Baltarusijos kompozitorius?“

Konferencijos leidinys yra papildytas kompaktine plokštele su įrašytais Neatpažintais M. K. Čiurlionio muzikos ciklais, kuriuos atliko plačiai žinomi Lietuvos pianistai Petras Geniušas, Sergėjus Okruško, Jurgis Karnavičius, Halina Radvilaitė, Rokas Zubovas. Kompozitoriaus neįvardytus spontaninius ciklus ištyrė ir aprašė šio leidinio sudarytojas prof. dr. R. Janeliauskas.

XI konferencijos leidinys, tikimės, susilauks gausaus skaitytojų būrio, bus įdomus kiekvienam besidominčiam romatinės ir tautinės muzikos klausimais. Redaktorių kolegija, be to, tikisi skaitytojų dėmesio tiek čia, Lietuvoje, tiek užsienyje. Būsime dėkingi už visas pastabas ir atsiliepimus apie šį leidinį.

Organizatorių vardu dėkojame visiems moraliai ir materialiai parėmusiems šio rinkinio leidybą.

Vyr. redaktorius ir sudarytojas prof. dr. Rimantas Janeliauskas